

## ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

### Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

#### ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΠΟΙΗΣΗ

##### Α. ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΥΔΟΥΡΗ

##### «ΜΟΝΟ ΓΙΑΤΙ Μ' ΑΓΑΠΗΣΕΣ»

Δεν τραγουδώ παρά γιατί μ' αγάπησες  
στα περασμένα χρόνια.  
Και σε ήλιο, σε καλοκαιριού προμάντεμα  
και σε βροχή, σε χιόνια,  
δεν τραγουδώ παρά γιατί μ' αγάπησες.  
Μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου  
για νύχτα και με φίλησες στο στόμα,  
μόνο γι' αυτό είμαι ωραία σαν κρίνο ολάνοιχτο  
κ' έχω ένα ρίγος στην ψυχή μου ακόμα,  
μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου.  
Μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν  
με την ψυχή στο βλέμμα,  
περήφανα στολίστηκα το υπέρτατο  
της ύπαρξής μου στέμμα,  
μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν.  
Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα,  
γι' αυτό η ζωή μου εδόθη.  
Στην άχαρη ζωή την ανεκπλήρωτη  
μένα η ζωή πληρώθη.  
Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα.  
Μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες  
έζησα, να πληθαίνω  
τα ονείρατά σου, ωραίες που βασίλεψες  
κ' έτσι γλυκά πεθαίνω  
μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες.

## **ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ**

1. Ολόκληρο το ποίημα δομείται σε μια σχέση ενέργειας-αποτελέσματος. Να επιβεβαιώσετε τη διαπίστωση αυτή με δύο παραδείγματα από το κείμενο. Τι πετυχαίνει η ποιήτρια με την επιλογή αυτής της σχέσης;

Μονάδες 15

## **Β. Ποίηση 1948**

τούτη εποχή  
του εμφυλίου σπαραγμού δεν είναι εποχή  
για ποίηση  
κι άλλα παρόμοια σαν πάει κάτι  
να γραφεί είναι  
ως αν  
να γράγονταν  
από την άλλη μεριά αγγελτηρίων θανάτου

γι αυτό και  
τα ποιήματά μου  
είν' τόσο πικραμένα  
(και τότε -άλλωστε- δεν ήσαν;)  
κι είναι  
-προ πάντων- και  
τόσο λίγα

Ν. Εγγονόπουλος «ΕΛΕΥΣΙΣ»,  
1948

## Στον Νίκο Ε... 1949

Φίλοι  
Που φεύγουν  
Που χάνονται μια μέρα  
Φωνές  
Τη νύχτα  
Μακρινές φωνές  
Μάνας τρελής στους έρημους δρόμους  
Κλάμα παιδιού χωρίς απάντηση  
Ερείπια  
Σαν τρυπημένες σάπιες σημαίες

Εφιάλτες,  
Στα σιδερένια κρεβάτια  
Όταν το φως λιγοστεύει  
Τα ξημερώματα.

(Μα ποιος με πόνο θα μιλήσει για όλα αυτά;)

Μ. Αναγνωστάκης  
«ΠΑΡΕΝΘΕΣΕΙΣ»

## ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Στην εισαγωγή της ενότητας Ποιήματα για την Ποίηση αναφέρεται ότι «η ποιητική δημιουργία δε γεννιέται εν κενώ, αλλά είναι μια συνεχής και αδιάλειπτη επικοινωνία με το έργο των άλλων ποιητών». Θεωρείτε ότι το ποίημα του Αναγνωστάκη είναι η ποιητική του απάντηση στον Εγγονόπουλο;

Μονάδες 20

2. " Στο επίπεδο όμως θέσεων, νοημάτων και ποιητικής επιλογής [...] το ποίημα του Εγγονόπουλου αίρει, καταργεί και ακυρώνει τη λειτουργία της ποίησης μέσα στη δίνη, την παραζάλη και το σπαραγμό

της εμφύλιας σύρραξης. [...] Στο επίπεδο όμως της ποιητικής πράξης, του συνθεμένου δηλαδή και ορατού ποιήματος, ποιητικός λόγος έχει γραφεί και είναι συντελεσμένος". (Νικήτας Παρίσης, Μια ποιητική συνομιλία, Ο Αναγνώστáκης συνομιλεί με τον Εγγονόπουλο)

Να σχολιάσετε την παραπάνω αντινομία με αναφορές στο κείμενο και να εξηγήσετε τη λειτουργία της.

Μονάδες 20

3. α) «Είναι ως αν να γράφονταν από την άλλη μεριά αγγελτηρίων Θανάτου»: να αναλύσετε το νόημα της παρομοίωσης και να δείξετε το ρόλο της στη δομή του κειμένου.

Μονάδες 12

β) Πώς συνταιριάζονται στο ποίημα του Αναγνώστáκη ήχος και σιωπή, φως και σκοτάδι;

Μονάδες 8

4. Τα ποιήματα έχουν ως θέμα τους τη λειτουργία της ποίησης και του ποιητή. Να συγκρίνετε τη θέση των ποιητών ως προς αυτό.

Μονάδες 20

**Γιώργος Σαραντάρης, Δεν είμαστε ποιητές σημαίνει ....**

Δεν είμαστε ποιητές σημαίνει φεύγουμε,  
σημαίνει εγκαταλείπουμε τον αγώνα,  
παρατάμε τη χαρά στους ανίδεους,  
τις γυναίκες στα φιλιá του ανέμου  
και στη σκóνη του καιρού.

Σημαίνει πως φοβόμαστε  
και η ζωή μας έγινε ξένη,  
ο θάνατος βραχνάς.

## ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

**A1.** Η σχέση ενεργειας -αποτελέσματος διαπιστώνεται από:

- β στροφή: «μόνο γιατί μ'αγάπησες στα χέρια...στόμα.»

Ενέργεια«μόνο γι αυτό είμαι ωραία..ακόμα.»Αποτέλεσμα

- γ στροφή: «μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν...βλέμμα.»

Ενέργεια«περηφανα στολίστηκα...στέμμα.»αποτέλεσμα

Η ποιήτρια τραγουδά με συναισθηματική φόρτιση τον έρωτα που καταξίωσε τη ζωή της.Είναι μια γυναίκα που διακατέχεται πλήρως από το ερωτικό πάθος,και γι' αυτό θέλει με όλες τις δυνάμεις της να υμνήσει τον έρωτα της.Ετσι, αισθάνεται πως η αγάπη της για εκείνον την έχει εξαγνίσει και έχει δικαιώσει τη ζωή και την ποίηση της.

**B1.** Ο τίτλος του ποιήματος, Στον Νίκο Ε ... 1949, αρχικά (και λόγω της τοποθέτησής του στο σχολικό βιβλίο απέναντι από την Ποίηση 1948) φαίνεται ότι αναφέρεται στον Νίκο Εγγονόπουλο, στον οποίο απαντά σχετικά με το ρόλο της ποίησης σε δυσμενείς εξωτερικές συνθήκες. Ο ίδιος ο ποιητής, εντούτοις, το έχει απορρίψει λέγοντας ότι αναφέρεται σε κάποιο συναγωνιστή του, το Νίκο Ευστρατιάδη, επομένως πρόκειται για αφιέρωση κι όχι για ποιητική απάντηση στον ομότεχνό του Νίκο Εγγονόπουλο.Ανεξάρτητα, λοιπόν, από την πολεμική για το εάν το ποίημα του Αναγνωστάκη Στον Νίκο Ε. .. 1949 είναι η ποιητική απάντηση στην Ποίηση 1948 του Εγγονόπουλου, τα δύο ποιήματα βρίσκονται σε γόνιμο διάλογο,γεγονός που αποδεικνύεται από τα ακόλουθα σημεία:

- Η ασάφεια του τίτλου του ποιήματος του Αναγνωστάκη είναι σκόπιμη, προκειμένου να είναι σε θέση να σχετιστεί και με το Νίκο Εγγονόπουλο.
- Η συνάφεια των χρονολογιών και το γεγονός ότι η ποιητική συλλογή «ΕΛΕΥΣΙΣ» του Εγγονόπουλου είχε κυκλοφορήσει το 1949.
- Η μίμηση του ύφους και του στιλ γραφής του Εγγονόπουλου από τον Αναγνωστάκη, με τον ασθματικό, κατακερματισμένο λόγο, που δίνει την αίσθηση σπαραγμού από τον Εμφύλιο.
- Η θεματική συνάφεια των ποιημάτων, από τη στιγμή που οι δύο ποιητές προβληματίζονται πάνω στο ίδιο θέμα.
- Η ρητορική ερώτηση στην παρένθεση.
- Απουσία λυρικών εξάρσεων και μελοδραματισμών.
- Απουσία στίξης.
- Κυρίαρχο θεματικό μοτίβο ο θάνατος.

**2.** Μέσα στην πένθιμη ατμόσφαιρα του εμφυλίου, ο ποιητής νιώθει την ύπαρξή του να συνθλίβεται. Το πλήθος των νεκρών είναι τόσο μεγάλο, που τα χαρτιά πάνω στα οποία ξεκινά να γράψει ο ποιητής παρομοιάζονται με την πίσω πλευρά αγγελτηρίων θανάτου. Και όταν ο θάνατος είναι τόσο εφιαλτικά παρών, η ποίηση από σεβασμό και διακριτικότητα είναι απύσχα ή κάνει

ελάχιστα αισθητή την παρουσία της.

Ο ποιητής δεν είναι δυνατό να μένει ανεπηρέαστος από αυτά που συμβαίνουν γύρω του και η τέχνη του επηρεάζεται σε τέτοιο βαθμό από τα δυσάρεστα γεγονότα, που αναστέλλεται η δημιουργική του παρόρμηση. Σε μια εποχή που πρωταρχικό μέλημα είναι η επιβίωση, κάθε μορφή καλλιτεχνικής δημιουργίας θεωρείται εξωπραγματική πολυτέλεια. Η σιωπή είναι καταλληλότερη για να τιμήσει τους δεκάδες ανθρώπους που πεθαίνουν στους δρόμους τις ώρες της έσχατης ταπείνωσης. Στην ψυχή των δημιουργών κυριαρχεί το πένθος και ο πόνος για τα δεινά.

Ωστόσο, εδώ ακριβώς είναι το σημείο που παρουσιάζεται μια αντίφαση: ενώ ο Εγγονόπουλος ομολογεί την αδυναμία της ποίησης να λειτουργήσει μέσα σε αιματηρές συνθήκες, ο ίδιος γράφει ποίηση. Η αντίφαση βέβαια, αίρεται, γιατί το έργο αποτελεί μια εξομολόγηση του Εγγονόπουλου για την πνευματική του δυστοκία. Κι αν τελικά παράγει κάποιο έργο στην προσπάθειά του να μη μένει απλός παρατηρητής, αυτό χαρακτηρίζεται από πικρία. Η φθίνουσα πορεία της παραγωγής του αποδίδεται μορφολογικά με τον πολύ λιτό και τεμαχισμένο λόγο και τους τελευταίους στίχους που στον καθένα υπάρχει μόνο μια μικρή λέξη.

3. α. Η παρομοίωση που χρησιμοποιεί ο Εγγονόπουλος είναι αναμφίβολα μακάβρια. Με την παρομοίωση αυτή ο ποιητής τονίζει την εφιαλτική πραγματικότητα του πολέμου και ειδικά την πιο τραγική του εικόνα, αυτήν του θανάτου που μάλιστα είναι ιδιαίτερα μαζικός. Ότι κι αν γίνεται εκείνη την εποχή έχει τη σφραγίδα, το στίγμα του πολέμου. Καμιά ανθρώπινη δραστηριότητα, πολύ περισσότερο η τέχνη, δεν ξεφεύγει, δεν ανατρέπει την κατάσταση. Αντίθετα μάλιστα, σύμφωνα με τη γνώμη του ποιητή, η τέχνη επιδεινώνει την κατάσταση. Μοιάζει με ιεροσυλία, καπηλεία των νεκρών και των αγώνων τους, είναι εντελώς παράταιρη στο γενικότερο κλίμα, μοιάζει με μια περιττή και ανούσια πολυτέλεια. Αυτό το αίσθημα πνιγμού αντανακλάται στο χωρίο με τη χρήση της καθαρεύουσας. Ο ρόλος της παρομοίωσης είναι να εκφράσει αυτό το κλίμα αλλά και να δικαιολογήσει την προηγουμένως διατυπωθείσα άποψη του ποιητή (δεν είναι εποχή για ποίηση και άλλα παρόμοια). Ταυτόχρονα έχει και δομικό ρόλο στο ποίημα αφού αποτελεί συνδετικό κρίκο, νοηματικό και δομικό, ανάμεσα στις δύο άλλες ενότητες του ποιήματος, ουσιαστικά γίνεται γέφυρα μεταξύ της θέσης και του συμπεράσματος του ποιητή.

3 β) Ενδιαφέρον παρουσιάζει το δέσιμο ήχου και σιωπής αλλά και φωτός σκοταδιού στο ποίημα του Αναγνωστάκη. Η σιωπή της νύχτας «σπάει» από τις φωνές της τρελής μάνας και το αναπάντητο κλάμα του παιδιού. Η σιωπή αντανακλά το θάνατο που πλανάται στην ατμόσφαιρα. Το ίδιο όμως αποδίδει και ο ήχος αφού οι συγκεκριμένοι ήχοι δεν είναι τίποτε περισσότερο από τις τραγικότερες εκφάνσεις της απανθρωπιάς του πολέμου. Ενώ λοιπόν σιωπή και ήχος αλληλοαναιρούνται, αφήνουν στο τέλος την ίδια πικρή γεύση, δηλώνουν το αδιέξοδο του

πολέμου.

Ανάλογη είναι και η σχέση φωτός σκοταδιού. Το φως της ημέρας αναιρεί το σκοτάδι της νύχτας. Το σκοτάδι αντικατοπτρίζει το θάνατο αλλά και το φως της ημέρας οδηγεί στο θάνατο, αφού το ξημέρωμα φέρνει μαζί του τις εκτελέσεις. Ήχος και σιωπή, φως και σκοτάδι αλληλοαναιρούνται αλλά οδηγούν στον ίδιο παρονομαστή, στο ίδιο τραγικό αδιέξοδο. Είναι κι αυτό μια συνέπεια του πολέμου. Η ζωή των ανθρώπων αποδομείται τόσο πολύ που καμιά μεταβολή, καμιά εξέλιξη δεν μπορεί να αναιρέσει την ατμόσφαιρα του θανάτου. Είναι μια εποχή αδιεξόδου και αυτό καταγράφεται με σαφή και απόλυτο τρόπο στο ποίημα του Αναγνωστάκη<sup>4</sup>. Αφορμή ποιητικής συγγραφής είναι για τους ποιητές Εγγονόπουλο και Αναγνωστάκη η τραγική ιστορική συγκυρία των εμφυλιακών και μετεμφυλιακών χρόνων. Στα ποιήματά τους είναι κυρίαρχες οι εικόνες του θανάτου, του διχασμού, του φόβου και της οδύνης που συνθέτουν την τότε πραγματικότητα της ελληνικής κοινωνίας. Παρά το διαφορετικό τους ύφος, οι ποιητές συμφωνούν στην τραγικότητα και τον αδιέξοδο χαρακτήρα της εποχής. Κοινό σημείο όμως των ποιημάτων είναι και το ότι αποτελούν ποιήματα για την ποίηση. Δεν αρκούνται δηλαδή στο να καταγράψουν ή να σχολιάσουν την ιστορική πραγματικότητα, αλλά δηλώνουν και την άποψή τους για το ρόλο της ποίησης και το χρέος του ποιητή μέσα σ' αυτήν την εποχή καθώς και για την επίδραση της εποχής στην ποιητική τους δημιουργία.

Έτσι ο Εγγονόπουλος πιστεύει ότι δεν ταιριάζει στην ποίηση να καταγράφει και να σχολιάζει την ιστορική πραγματικότητα, ειδικά σε τέτοιες τραγικές εποχές. Δε θεωρεί χρέος του ποιητή να σχολιάζει την πραγματικότητα και να χρησιμοποιεί την πένα του για να εκφράσει τις απόψεις του. Μια τέτοια ενέργεια κάνει την ποίηση να μοιάζει παράταιρη και ιερόσυλη. Μάλιστα, μας δηλώνει και την επίδραση της εποχής στην ποίησή του. Έτσι η εποχή συνθλίβει την έμπνευσή του και παράλληλα φορτίζει αρνητικά την ατμόσφαιρα του έργου του.

Από την άλλη, ο Αναγνωστάκης μιλά για τον εφιάλτη του εμφυλιακού τοπίου, το θάνατο των φίλων, την οδύνη αυτών που χάνουν τους δικούς τους, την κατάρρευση των πάντων και την ηθική αλλοτρίωση, τους εφιάλτες των φυλακισμένων μελλοθανάτων.

Τελός, ο Σαραντάρης σχεδόν ταυτίζεται με τον Αναγνωστάκη τονίζοντας ότι ο ρόλος του ποιητή δεν αφορά εγκατάλειψη του αγώνα. Ο ποιητής οφείλει να στέκεται εκεί και να εκφράζει με το λόγο του την αλήθεια των πραγμάτων. Ο φόβος του θανάτου δεν πρέπει να τον αποπλίζει αλλά να του δίνει την αφορμή για δημιουργία και αποτύπωση των κοινωνικών και ιστορικών συνθηκών.